

Zoran Kordić je član i jedan od osnivača Zelene energetske zadruge. Danas je ZEZ krovna organizacija za područje energetske zadrugarstva u Hrvatskoj i regiji, koja sudeluje u osnivanju i daje podršku drugim energetske zadrugama, uz razvijanje novih, inovativnih ekonomskih modela korišćenja obnovljivih izvora energije.

Šta je Zelena energetska zadruga? Kako ste došli na ideju da formirate energetske zadruge?

Zelena energetska zadruga je osnovana 2013. godine od strane sedam suosnivača, sa idejom promoviranja i testiranja modela energetske zadruge, o čemu smo puno čitali i videli da postoji po zemljama Zapadne Evrope, pre svega Danskoj i Nemačkoj. Pokušali smo da promoviramo i testiramo modele energetske zadruge u Hrvatskoj. U tom trenutku je većina nas bila zaposlena u UNDP-u i krenulo se sa idejom da se uspostavi pokret energetske zajednice u Hrvatskoj, održano je jako puno seminara i radionica kako bi se podigli kapaciteti i stvorila kritična masa organizacija. Tada je u Hrvatskoj još uvek bio na snazi sistem fid-in tarifa, tako da je i sa ekonomske strane bilo privlačno uspostaviti takav model organizovanja i iskoristiti ekonomske pogodnosti koje su se u tom trenutku nudile. Godinu ili dve nakon toga je prekinut sistem fid-in tarifa i prešlo se na drugi model, to je i dobar deo razloga zašto su druge energetske zadruge utihnule sa aktivnostima. ZEZ je nastavio sa aktivnostima, 2014 smo radili prvi veći projekat energetske neovisne škole u Kaštelu Lukšić u Dalmaciji. Na tom projektu prvi put napravljena je crowdfunding kampanja da se deo investicije pokrije iz donacija građana, prvi put je isproban i ESCO model. 2015-2016 ZEZ se proširio, pridružili su nam se članovi koji su dugo radili u velikim firmama i institutima, što je dalo dodatnu dozu profesionalizma i funkcionalnosti. Tada smo ušli i u Evropsku federaciju energetske zadruge, proširili smo opseg delatnosti i nismo bili orjentisani isključivo na Hrvatsku već i na regiju.

Počeli smo stvari sagledavati šire od samih energetske zadruge, ono što se vani naziva community energy, mi smo preveli kao građanska energija i više smo se počeli bazirati oko tog modela, koji govori na koji način različiti akteri u lokalnoj zajednici mogu biti u suvlasništvu i upravljati lokalnim resursima i od tada mapiramo sve modele koji na bilo koji način uključuju lokalne zajednice u proces. Imamo saradnju sa Evropskom udrugom gradova, zato što verujemo da zadruge i gradovi mogu vrlo dobro funkcionisati, jer za razliku od javno-privatnih partnerstava ovde su interesi čistiji i transparentniji.

ZEZ je 2014. godine učestvovao u izradi priručnika za osnivanje energetske zadruge u Hrvatskoj. Da li je od tada uočljiv napredak? Da li ima više energetske zadruge ili je barem interesovanje poraslo?

Od tada pa do danas nema značajnijeg pomaka, što zbog javnih politika i zakona o

obnovljivim izvorima energije, koji ne ide na ruku takvom obliku udruživanja, što zbog slabog interesovanja ljudi u lokalnim zajednicama da se bave ovim temama. Od 2014. kada je napravljen taj početni bum, nije došlo do značajnijeg iskoraka. Čak je jedan broj energetske zadruge sada neaktivan. Potrebno je sektoru dati vetar u leđa, predlaganjem novih modela ali i promenom javnih politika. Jedan od naših zaključaka je da ne treba siliti modele ukoliko ne postoji interesovanje u lokalnoj zajednici. Interesovanje lokalne zajednice dosta zavisi od mesta do mesta, i nije potrebno svuda gurati priču energetske zadruge već proceniti gde ima interesovanja i gde su ljudi spremni za tako nešto.

U svom radu bavili ste se i alternativnim modelima finansiranja energetske zadruge, do kojih ste zaključaka došli i da li postoji neki model koji najviše odgovara energetskim zadrugama? Energetske zadruge su jedan od modela finansiranja obnovljivih izvora energije, gde se ljudi udružuju i dele vlasništvo nad nekim postrojenjem i zajednički investiraju. U dosadašnjem istraživanju i sada u praksi najsprovodljivija je spona javnog sektora sa civilnim. Na razini javno-civilnog partnerstva vidimo najviše benefita za sve strane, gde zadruge više vidimo u tom civilnom delu, čiji su članovi fizička lica/građani a i po svom karakteru su neprofitne i društveno orjentisane. I na primerima iz inostranstva se pokazalo da modeli gde je suvlasništvo podeljeno otprilike pola pola najbolje funkcionišu, sa upravljačke strane ali i u kontekstu radnih mesta i kvaliteta usluge.

Mi smo takođe pre par godina pokrenuli crowdfunding akademiju, gde pokušavamo pomoći različitim organizacijam i društvenim preduzećima da iskorače dalje sa svojim idejama. Crowdfunding je super alat ne toliko za pribavljanje velikih para, već za dobru vidljivost i dobar PR samih projekata. Ovaj alat smo primenili i na oblast obnovljivih izvora energije, prvi pokušaj je bio sa energetski neovisnom školom, koji je funkcionisao po sistemu donacija i ljudi su donirali za elektranu. Pre mesec dana smo prvi put imali kampanju gde je bilo omogućeno ulaganje u projekat energetski projekat, što znači da postoji povraćaj novca sa kamatom.

Veliki ste zagovornici prelaska na obnovljive izvore energije, učestvovali ste i u izradi publikacije "Prelazak Hrvatske na 100% obnovljivih izvora energije". Koliki je napredak ostvaren u Hrvatskoj po pitanju prelaska na obnovljive izvore energije?

Generalno se ide samo ka ispunjenju ciljeva Evropske unije po pitanju obnovljivih izvora energije, i kad se cilj ispuni cela tema se samo briše sa popisa prioriteta. Verujemo da će se energetska tranzicija desiti bez obzira na politiku i to koja politička struja bude na vlasti. Hrvatska je dobrim delom dala podsticaj ovom sektoru 2014. i 2015. kroz sistem subvencija. Nažalost lokalna zajednica nije profitirala od tih projekata, već upravo suprotno, u najvećem broju slučajeva se desio da je mali broj velikih investitora pokupio većinu subvencija. To je

upravo ono što želimo izbegnuti narednog puta kada država otvori ovaj sektor koji je trenutno prilično zamrznut. Sa naše strane energetska tranzicija će se sigurno desiti uprkos nezaiteresovanosti države. Pitanje je da li će se desiti na način kao do sada da strana oprema, industrija i investitori poberu sve u tom sektoru, ili će se desiti na ovaj način koji mi zagovaramo da bude u korist energetske zadruge, građana i lokalne samouprave.

Energetsko siromaštvo je jedan od najčešćih vidova siromaštva širom regiona. Da li mislite energetske zadruge mogu da utiču na smanjenje energetske siromaštva?

Većina energetske zadruge se primarno bavi proizvodnjom i snabdevanjem električnom energijom i u svom članstvu imaju jako puno članova koji su ujedno i kupci/korisnici usluga zadruge, tako se javilo interesovanje za različite usluge od finansijskih olakšica pri snabdevanju električnom energijom do savetovanja kako bi se povećala energetska efikasnost. Po sličnom modelu smo mi osmislili program edukacije za nezaposlene, gde se nezaposleni obučavaju veštinama potrebnim za energetske savetnike, da bi se zaposlili u lokalnim zajednicama i pružali usluge domaćinstvima ugroženim energetske siromaštva. Mislimo da energetska zadruga kao oblik organizovanja osim momenta zapošljavanja i samozapošljavanja ima i momenat brige za lokalnu zajednicu i povezivanja sa njom kako bi dugoročno delila benefite i smanjila siromaštvo.

Povezani ste u mrežu energetske zadruge Evrope a i tokom istraživanja različitih modela energetske zadruge često ste se osvrtni na primere iz Zapadne Evrope. Kolika je razlika i koliko kasnimo to tom pitanju?

Postoji razlika koliko dugo projekti energetske zadruge postoje, tako da je u nekim skandinavskim zemljama izgrađeno poverenje i vrlo lako se sakupe zainteresovani za projekte energetske zadruge. Kod nas još uvek vlada nepoverenje i često to vidimo kao problem zašto u Hrvatskoj nema više projekata energetske zadruge. Trenutno zavod za zapošljavanje u Hrvatskoj daje podsticaje za osnivanje zadruge ali vlada jako malo interesovanje. Javne politike i zakoni takođe ne idu na ruku osnaživanju energetske zadruge, tako da kombinacija ta dva problema dovode do toga da novih modela nema ili ih ima vrlo malo.

Zašto je važno da ljudi uzimaju učešće u energetske zadrugama? Kako energetske zadruge doprinose demokratizaciji energetske sektora ali i društva?

Sama postavka zadruge koja je bazirana na horizontalnom načinu upravljanja, bez velikih šefova i vođa, daje svim zadrugarima osećaj suupravljanja a to utiče i na osećaj odgovornosti i pripadnosti. Horizontalni način upravljanja je osnovna prednost zadruge nad drugim načinima upravljanja. ZEZ za sada deluje više kao organizacija koja daje podršku nego kao klasična zadruga. Učešćem u energetske zadrugama građani mogu osetiti benefite

suvlasništva nad svojom organizacijom, uz mogućnost kontrole nad procesima i donošenjem odluka.

Koliko smatrate da je prelazak na obnovljive izvore energije, energetske zadruge i zelene poslove politička odluka?

Škotska je primer kako ova priča može funkcionisati kada dođe pomoć od strane države. U ovom konkretnom slučaju država je izradila strategiju za građansku energiju, akcioni plan kako te ciljeve dostići, i stavila je kvote u kojoj količini će minimalno građanska energija biti uključena u ukupnoj količini energije. Ono što se desilo je da su ciljevi predviđeni za 2020. godinu već danas ispunjeni, uz gotovo idealno diversifikovano vlasništvo nad obnovljivim izvorima energije, gde su podjednako zastupljene energetske zajednice, pojedinci i različita udruženja. Ovo je jedan od putokaza drugim državama na koji način dati podsticaj odozgo da se energetska tranzicija lakše sprovede.

Izvor: glasnikokvir